

ESZTERGOMI UJSÁG

VEGYES TARTALMU HETILAP.

TÖBB ESZTERGOMI INTÉZET S A BARSÍ GAZDASÁGI EGYLET
HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik e lap minden héten egy-
szer; vasárnaponkint.

Szerkesztőszállás Buda-utczán
Taxner-féle ház az emeleten; hová a
kéziratok s előfizetési pénzek kül-
dendők.

KIADÓ, TULAJDONOS S FELELŐS
SZERKESZTŐ :

SÁNTHA IGNÁCZ.

6. SZ.

Előfizetési feltételek:

Félévre. . . . 3 ft — kr. o. é.
Negyedévre . . . 1 " 50 " " "
Egy hóra . . . — " 50 " " "

Egyes szám 15 kr. o. é.

Hirdetmények a legutányosabb áron
vétetnek föl.

Az alsóbb rendű szőlőszetet irányozó tekintetek.

Az alsóbb rendű szőlőszet feladata népbör számára sok, és olcsó szőlőgyümölcsöt termelni, mit csak bőven termő szőlőfajokkal, s lehetőleg olcsó műveléssel eszközölhet. Megalapítása nem igényel sem oly sok oldalú megfontolást, mit a nemes szőlőszet, sem oly nagy, s föltétlen művelési költségeket. A lapályosabb vagy oly keleti, nyugoti, s északi fekvésű hegy, s halomdűlők jelöltetnek ki számára, melyek a nemes szőlőszetnek kevésbé kedvezők. Minthogy itt a haszon az olcsó termés minőségnek felnem áldozható mennyiségén alapszik, melynek megapadásával kész az anyagi vereség, főfigyelmünk a bőven termő, s korábban beérő szőlőfajokra legyen irányozva. Annnyival a minőségnek mégis tartozunk, hogy a bőven termő fajok közül hasonló termőképesség mellett a jobb bort adóknak adjunk elsőiséget. Ilyen bőven termő fajok megyénkben találhatnak.

Ha a legjobb parasztfajok gazdasági egyletünk kísérletei folytán megjelöltetnének, az által sötétben tapogatózó népszőlőszeteink, kik kisebb, s föltételesebb költségű művelése, s hamarabb értékesíthető termelvénye miatt az alsóbb rendű szőlőszethez jobban ragaszkodnak, régóhajtott tájékozást nyerve, megtalálnák a módot, melynek segítségével a több kevesebb szerencsével megkísérlett, többnyire későn beérő zagyvalék fajoktól menekülhetnének. Az alsóbbrendű szőlőszetnél a korábban érő szőlőfajokra nagy súlyt helyezni kénytelenítettünk, minthogy ez az olcsó művelést, s a termés mennyiségét tartván szemé előtt, sürűbb s hasznos növényekkel is beültetett szőlőültetvényének a világosság, s lég érlelő áldásait teljes mérvben nem biztosíthatja.

Az alsóbb rendű szőlőszetnél a tiszta haszon

elérhetése követeli, hogy mennyire a végcél enged, s a körülmények parancsolják, a művelési költségeket szorítsuk meg. Minélfogva költségkímélés, s időnyerés szempontjából a szőlőnek kiszemelttér drága előkészítése elis maradhat. Ha tél előtt alréteg csere nélkül egyszerűen felárkolhatjuk, tavasszal az árkokba jó sikerrel ültethetünk, mely esetben az elmulasztott előkészítés későbbi jó műveléssel kipótolható. A szőlőfajokat itt sem szabad összezagyválni. Főleg ha különböző érésidejűek, elkülönítendők. Nem homokos, s nem kavicsos talajon a mélyebben eszközölt döntés, ha a szőlő hosszabb élet tartamát számba nem vesszük, gyors, s nagy termősége végett gyakorolható.

A sorok, s tőkék közelebb állhatnak egymáshoz mint a nemes szőlőszetnél. Ahol a karó szerfelett drága, s hol az saját fa, s bornevelés útján sem állítható ki, ott csak a termőtőkék láttatnak el karóval, vagy ha másképp nem lehet, s a termelvény rendkívüli olcsósága is azt követeli, karónélküli szőlőművelés hozatik be. Nagyobb jövedelemnyerés szempontjából bab, bagócza, retek, s egyéb gyöngén árnyékoló, s gyors fejlődésű növények, a a gyümölcsfák könnyörületben kiküszöbölésével, a sorok közt termelhetők. A metszés a nagy mennyiség céljához, s fajok természetéhez képest nagy természrehajtó csapós, vagy szálás lehet. Egyéb-iránt tény az, hogy a legjobb parasztfajok bármily metszésre kiadók, s még a fejből is gyümölcsöt nevelnek.

Hogy a nagy termések a szőlőerejét ki ne mérítsék, erő visszapótló szerre van szükség, mely a trágyában lelhető fel. A trágyázás a nagy termésekhez alkalmazott s bő; de tulkövértő, s fatermelő itt se legyen. Hol már a második, s többi rákövetkező kapálás a kapások mezei elfoglaltsága,

Ferenczné, Neumann Jánosné és Deininger Jánosné valamint sógorai: *Harrer Károly* és *Harrer János* nevében szomorodott szívvel jelenti szeretett nejének és illetőleg anyja és testvérüknek

Nitter szül. Harrer Julianna

asszonynak

folyó 1865. évi január hó 31-ik napján délutáni 6 órakor a halotti szentségek ájtatos felvétele után, életének 40-ik és boldog házasságának 18-ik évében, hosszas szenvedések után aszalványban történt gyászos elhunytát.

Aldás és béke hamvaira!

— *Ongyilkosság városunkban.* Mult hó 30-án virradóra akasztotta-föl magát egy — a sz. kir. városbeli földmives rokonánál tartózkodó — csatai születésű szabadságos katona a szőlőhegyen. Mint halljuk azért vetett véget fiatal életének; mert rokonai megbízása folytán, a helyheli takaréktárból felvett 28 ftot s néhány krt — rossz társaságba elegyedve — elköltött. Melyből azt következtetni először: hogy amilyen kevés pénzért adta oda életét; olyan nagyra bücsülhet a szegény — különben jó viseletű — szerencsétlen a bücsületét. Másodszor: hogy a rossz társaság a bücsület-érzetnek, úgy az életnek legveszedelmesebb mirigye.

„Fordítsd-el tehát szemeidet idején a zajongó világtól, s szállj magadba halandó!” Seneca.

— *A rendészet érdekében.* Örömmel értesítjük a t. közönséget, hogy azon régi óhajtásunk: miszerint különösen a hetivásárok alkalmávali székeresek összeütközése és abból eredhető szerencsétlenségek ehárítása, a tűzvéznek sikeresebb akadályozása tekintetéből a közlekedés biztonságára és a közönség kényelmére, az esztergomi érsek-városi Dunára vezető főut azon összeszorított vonala, — mely a Lencz Ferencz és Mayer Vilmos vízvárosi háztulajdonosok telkeik mellett, egész Haudinger Ignáczféle házig elvonul — szélesbítésék, jövő tavasszal okvetlen teljesülend.

Ez ügyben tétettek ugyan a cs. kir. megyehatóság után, és pedig már 1856-ik évben lépések az akkori cs. kir. budai helytartótanács osztályánál az út szélesítésébe eső házak leromboltatása, de egyszersmint az országos építészeti közalapról a vállalat nagyságához mért segedelemtől utólrhetése céljából: az akkora felmerült körülményekhez képest, a nm. helytartótanács osztálya által azonban csupán az út szélesbítése engedtetett meg; míg ellenben az ahhoz szükségelt, a költségeket fedezendő pénz összeg, az országos forrásokból nem utalványoztatván, azzal kapcsolatban levő építészeti és más költségeket — annyi pénzerővel nembíró esztergomi vízváros — kötelelességei közé sorozta. És így, eme kedvelt, és a városnak nem csekély előnyére szolgáló terv dugába dőlt.

Most azonban úgy, mint sokban, ebben is erélyes, előrelátó és gondos főispáni helytartó ur ő méltósága ez ügyet ismét felkarolván, szerencsés volt a herczeg Primás Ó Eminenciájától és a méltóságos esztergomi főkapitánstól, az illető háztulajdonosok által átengedő térnek kisértésére, és az új építkezés költségének fedezésére, és pedig — mint halljuk — 6500 osztrák forintot kieszközölni, melyhez — ha jól vagyunk értesülve — Ó Eminenciája 5000 o. forintokkal, a többivel pedig a mlsá-

gos főkapitán kegyeskedett járulni. Az 1865-ik évi január 26-án és 30-án pedig sikerült ő méltóságának a főispáni helytartó urnak Hamar Pál első alispán ur elnölete melletti választmány közbenjárásával, az illető háztulajdonosokkal az ez érdembeli szerződést is megkötetni, melynek értelmében a munkát f. hó 15-én már kezdetét veendi, amikor is a Pribila nevű háztól egyenes vonalban fognak a közben eső házak, egész Haudinger házáig, vagyis Mayer háznak egész homlokzata, Lencz Ferencz házához pedig egy harmadrésze részűt — elmetsetni.

E tisztelt választmány, Ó Főmagasságának a bibor-nok herczeg Primásnak, és mlságos esztergomi főkapitánnak ez alkalommal is tanusított nagylelkűségét hálás szívvel fogadván határozatba hozta: a megyei közönség részéről úgy Ó Eminenciájához, mind a mlságos főkapitánhoz, köszönő iratot intézni, kijelentvén azon reményét: hogy a vízváros elüljárósága az ily kegyes adományozást hálásan fogadván, mind Ó Eminenciájának, mind pedig a mlságos főkapitán nagy prépostjának hálás köszönetét testületileg nyilvánítani elnem mulasztandja.

Melynek fonalán mi is, mint a közvélemény igénytelen tolmácsai, kötelességünknek ismerjük, a város szépitése, a tűzvész elhárítása, a személy és vagyon biztonsága tekintetében e nemes cselekvényét Ó Eminenciájának, és mlságos főkapitánnak, de egyszersmint közbenjáró gr. Forgách Ágoston püspök s főispáni helytartó ur ő méltóságának — a közönség nevében is — azon szerint hálás köszönetünket nyilvánítani.

Míg ellenben elnem hallgathatjuk a feletti rosszaló nyilatkozatunkat sem, hogy akkor, amidőn ennyi áldozaton felül, még a házak melletti járda kellő szélességében kiépítése is az említett alapról fog fedeztetni, — találkoztak szűk keblük — kik ezen jótékonyagnak gyümölcsöző sikerét felnem fogva, azt kellően méltányolni támogatni és segíyezni nem akarván, vagy nem tudván — a Singer Péter-féle háztól a Gramling (Deszáth) féle házig terjedő és megszélesbülendő fő-ut közepének a város költségén történendő kikövezését; a város tehetetlenségét hozván föl ürügyül — a város részéről ki nem vihetőnek nyilváníták, és ez által ezen áldásos közigazgatási működéshez megkívántató közvetítést mintegy megtagadni látszattak.

A közönség öröme azonban ez nem sikerült; mert — mint halljuk — e hasznos célnak fontosságát a vízváros józanabb többsége belátván, az említett utcának egyenes és a közérdeknek megfelelő építéséhez — a megyei hatóságnak ellenkező esetben beavatkozását megelőzve — közakarattal megegyezett. Szerkesztő.

Személyzetiek.

— *Galambos Kálmán*, az esztergomi papnövelde lelki-igazgatója gyengélkedő egészsége miatt hivatalától magát felmentetni kívén, helyébe *Homolay János*, szent-kereshti plebános neveztetett ki lelki-igazgatóul.

Vegyes hírek.

— *Balassa-Gyarmatról* írják: hogy ott febr. 25-én a megye nagy teremében fényes tánczvigalom fog tartatni,

melynek tiszta bevétele a — helybeli r. kath. evang. és izraelita tanodáknak egyenlő három részben leendő felségelésére — léssen fordítandó.

— *Fellner-Kallmár Roza*, a hazai lapokban eddig megjelent összes költeményeit berendezve már sajtó alá bocsájtván, azokra előfizetést nyitott, melyeket a t. közönség meleg részvételére ajánlani kötelemünknek ismervén; felkérjük a helybeli olvasó s előfizetni kész n. é. községet, miszerint az előfizetési pénzeket legfeljebb február 25-ig szerkesztőségünkhez beküldeni sziveskedjenek. Különösen pedig ajánljuk ezen költeményeket lelkes magyar hölgyeknek szíves pártfogásába, kik legtöbbet találándnak föl bennök rokonhangokat. A körülbelül 200 lapra terjedő izletesen kiállított költeményfüzérnek — mely f. é. márczius hóban okvetlen megjelenend — előfizetési ára póstán elküldéssel: füzve *egy forint*, diszkötésben *két forint*. Szerk.

Mutatvány¹⁾

Dávid házának nagy ivadékából.

XVI.

Kedves Atyám!

Az egész város nagy izgatottságban van, mint egy hullámzó tenger. A néptömeg lármás zaja az utcákról sőt a legtávolibb piacokról is megrettent füleinkhez ér. Épen most vágatott egy római csapat roppant robajjal nyargalva a templom felé, hol a lázadás legnagyobb mérvben tört ki; mert a nép között támadt zendülés híre Pilátushoz is eljutott. De ez nem a római hatalom elleni fellázadás, Kedves Atyám; ah ami népünk, mely egykor Isten választott népe és az egész kelet ura vala, most már sokkal szolgálta és készebb pogány urai — a rómaiak — gyalázatos igája alatt görnyedni, minthogy ujját emelné ennek széttörésére! Engedje az Ur, hogy e mozzanat Juda szabadságáért történjék! Alkalmat e zajlongásra — mely minden pillanatban növekedni tetszik — Jézus cselekménye adott — kinek nevével hiszem, hogy leveleim utján megbarátkoztál, mert oly név ez, mely előtt a zsidók s pogányok térdei megfognak hajolni! El akarom mondani körülményesen e rendkívüli eseményt, mert e cselekedete új bizonyíték isteni küldetése mellett.

Utolsó levelemben említém — Kedves Atyám — hogy átalános a hit, miként Jézus a husvéti ünnepekre megfog itt jelenni; és hogy a nép közül többen e bekövetkezendő eseményről beszéltek inkább, mint magáról a husvétről. Sőt azt is mondják, hogy számosan szándékoznak Jeruzsalembe jönni, akik különben nem jöttek volna el, hogy új csodákat láthassanak; és ma rabbi Ámos azt mondá, miszerint az idegenek száma a városban soha sem volt ily nagy.

János rokonom tegnap egész váratlanul jelent meg a ház hátulso részében, hol fürdő szobáink vannak s hol mi mindnyájan egy szőlőtő árnyában ültünk, mely Maria izlése szerint egy rácsozat falat takart be zöldjével. Rabbi

Ámos épen valamely jövendölést akart olvasni Jeremiásból az ohajtott — de mit mondok, már megérkezett — Messiásról, midőn János betoppant. Maria elpirulása gyanítani engedé, mily szívesen fogadtatik s hogy mily becses ő Maria előtt. Nagybátyám Ámos átkarolá és megcsókolvá őt leülteté; erre egy rabszolga jött és megmosá lábait melyek az uttól porosak voltak. Tőle hallottuk, hogy szeretett mestere Bethániába ért és a kiállott fáradsalmak után Lázár, Maria és Martha vendégszerető — kisdéd hajlékukban kissé megnyugodott. E hír mindnyájunkat örömmel töltö el és rabbi Ámosnak különösen kellemes meglepetést szerzett.

— Ha Jeruzsalembe jő — mondá nyugodtan — vendégemül szeretném üdvözölni. Azért hívj meg őt János, hogy házam megáldassék Isten látnokának belépte által. —

— Ő azt se feledd el és kérd őt, hogy az egész ünnep alatt nálunk maradjon — mondá Maria kéréleg tekintvén a tanítvány arczába s kezét bizalmasan annak kezébe helyezvén.

— Kivánságodat rabbi Ámos, közölni fogom mestermel — viszonzá János — és kétségkívül hajlékod alatt fog lakni, mert sem háza sem barátjai nincsenek a városban.

— Ne mond, hogy nincsenek barátjai — mondám én rá. — Mi mindnyájan barátjai vagyunk s szeretnénk tanítványai lenni.

— Hogyan, rabbi Ámos is...? — kiálta föl János az örvendetes meglepetés tekintetével nézvén Isten tiszteletre méltó papjára.

— Igen, mindazok után, amiket láttam és hallottam, kész vagyok őt Istentől küldött látnoknak tartani.

— Ő több látnoknál ő rabbi Ámos — viszonzá János. — Egy látnok sem cselekedett olyanokat, mint Jézus. Ugy látszik ő neki minden hatalom rendelkezésére áll. Ha látnád, miket naponta cselekszik, azt mondanád, hogy ő Jehovah, ki emberi alakban a földre szállott.

— Ne káromkodjál ifju ember! — mondá rabbi Ámos a szemrehányás hangján.

János meghajtá fejét a rabbi e rendreutásására, de aztán tisztelettel és szilárdsággal így szólt:

— Sohasem cselekedett ember ily dolgokat. Ha ő nem Isten emberi testben, akkor bizonyára angyal, isteni hatalommal felruházva.

— Ha ő Messiás — mondám én — akkor nem lehet angyal, mert nem mondja-e világosan a jövendölés, hogy a Messiásnak a szenvedések emberének kell lennie?

— Igen, — felelé János — te jól ismered a jövendölést, de én őt a Messiásnak, Isten fiának tartom. Menynyivel több embernél, s mennyivel kisebb Istennél, előtem s a többi tanítvány előtt megfoghatlan. Mi csodáljuk, szeretjük és tiszteljük őt! Egy pillanatban szeretnők őt mint szeretet testvérünket karjainkba zárni, és a másikkban készek vagyunk lábaihoz borulni és őt imádni.

— Láttam őt sirni a betegek nyomorusága fölött, kiket hozzá hoztak, s kiket ő egy szavával, kezének egyetlen érintése által meggyógyított, s kik ott állottak előtte az egészség és erő teljében! Láttam őt, mint üzte ki, több mint emberi parancsok hangon az ördögöket.

¹⁾ Mult évi 49-ik számunkban említett Fehérváry Ferencz valamint Török István által kiadott, s már a sajtó alól kibocsájtandó regényből.

lottam ezeket alárendelten könyörögni, hogy ne üzze őket tulajdonképeni hazájukba, hanem engedje meg lényüket a levegőben fenntartani, míg Isten ajkairól ítéletök ki nem mondatik. Tehát magok az ördögök is alárendeltjei, oly nagy az ő hatalma! Tekintete előtt minden betegség elenyészik, ép úgy, mint a mocsárok bűzös leve, a felkelő nap sugaraitól!

— Es mégis — mondá Nikodémus, egy gazdag fari-zeus, ki János beszéde alatt lépett be s őt félbeszakasztás nélkül hallgatá, — ő ugyanis szabad ki és bejárattal bír nálunk, mert nagybátyámnak barátja — és mégis ifju ember, azt hallám tőled Jézusról, kiről te s az egész világ annyi hatalmas tetteket beszél, hogy ő Bethániában maradt, fáradaimait kinyugodni. Miként lehet valaki, ki nek kezében a hatalom a betegségek ellen, testi fárada-lomnak alávetve? Én azt mondanám neki: — Orvos, gyógyítsd meg önmagadat.

E szavakat a tanult férfiú a hitetlenség hangján mon-dotta, és végig simitván hosszú ősz szakállát, János fele-letére várakozott; mert hasonlólag a legtöbb előkelőhez, vonakodott azokat elhinni, miket Jézusról hallott. Őt ma-gát még nem látta s talán akkor sem fogja fölkeresni, ha Jeruzsálembé jő, félvén, hogy tekintélyét veszíti ez ál-tal a zsidók előtt; mert igen becsületvágyó s ép ezért fé-lek, hogy még akkor sem fogja Jézust nyilvánosan Mes-siásnak vallani, ha már meggyőződött is róla.

(Vége köv.)

Régiségek.

Bény.

(Folytatás.)

A kis-bényi prépostság alapításának idejét Fux-hoffer az általunk már föllebb említett 1273. évre teszi ¹⁾. Ugyanezen szerző szerint kis-Bény 1294-ben a sz. István-ról címzett prépostságtól elszakítottat s a Sioni apát joghatóságába kebelezetett ²⁾. 1616-ban az esztergomi káptalan ítéletéből Bény a saági conventhez csatoltatott, ³⁾ mely birtokot 1543-ig háborítlanul élvezték, minthogy ezen évre esik Esztergom vármegyének törökök általi elfoglalása.

Bényt 1521-ben Bakács Tamás bibornok és érsek István és Wolfgang rokonainak ajándékozta végrende-letilag, mely végrendeletet Kercselicsnél főjegyezve ta-láljuk ⁴⁾. „Bakács Tamás — így ír a most idéztem író —

¹⁾ Fuxhoffer Damiani Monasterologia Tom. II. 6. lap. E litte-ris Conventus Fratrum ordinis Praemonstratensis de Saag anno 1273. fide publica datis discimus, Praeposituram hanc per Magistrum Step-hanum filium Omodej fundatam fuisse. Qui dum ibidem sepeliretur ejus mater vidua et soror coram pluribus Comitibus et religiosis testibus viva voce declaraverunt, defunctum Stephanum Monasterio suo de Béen villas Kémend, Pauli et Vézekin vineas in Kondej, molendinum et apes equos, boves, et quator homines testamento legavisse. Idézi ezt Fejér. Tom. V. Vol. II. 138. lapjáról. Vessd össze az „Esz. Ujság“ ez idei évfoly. 5. sz. 24. lapjával.

²⁾ Fuxhoffer Dam. Monaster. Tom. II. 7. lap. Valószínű, hogy a sz. Istvánról címzett prépostság alatt az ugyanily nevezetű bozóki apátság értetik, noha e szerző Bozókról értekezésében ezt nem említi.

³⁾ Ugyan itt.

⁴⁾ Kercselics Historia Ecclesiae Zágrabiensis pag. 138.

1521. év június 11-én történt halála előtt néhány nap-pal Tamás püspök által láttatott el a haldoklók szent-ségével; mire András esztergomi prépost figyelmeztette a végrengélet készítésére, melyet miként az érsek sa-ját vallomása tanusítja még 1517. készített el II. La-jos király tanácsából. Bakács Tamás halálos ágyán Péter unokaöcsesét felszólította, hogy elégelje mindazon adományozásokat, melyekkel őt eddig elhalmozta, mire Péter sirva azt jegyzé meg, hogy kész bibornok nagy-bátyja kedvéért még összes vagyonáról is lemondani, ha ő ezt kívánná. Ez alkalommal a hitelesített Mar-celleveichből, Kercselics ¹⁾ után csupán azokat közlend-jük, melyek szorosan Bény falura vonatkoznak.

„Chabragh várát, a Hontmegyében fekvő Bény-helységet s a Barsmegye hozzátartozó részeit István és Wolfgang, Valentin fiainak, kik szinte az erdői csa-lád sarjadékai valának, adományozta. Ha pedig István és Wolfgang — így szól a végrendelet — utódok nél-kül halnának el, akkor Chabragh és Bényt ²⁾ az esz-tergomi várbeli székes egyház oldalán épült Bakács ká-polna örökölje és pedig örökös joggal. ³⁾

Midőn Luther reformator tévtanai a vittembergi egyetemen is tanítatni kezdetek, találkozott nem kevés magyar ifju is, ki külföldre ment, s innen hozta be a protestantismust, mely az eddig, egy a katholica val-lást ismerő Magyarhonban annyi bajnak és oly sok en-gesztelhetlen gyűlölségnek lett szülőoka. Mint a törté-nelem tanusítja a protestantizmus hamar terjedt ha-zánkban, s sok helyütt tanítóik száma, a mi papjainkét meg-haladta; ha tehát e körülményt számba vesszük, épen mit sem kell csodálkoznunk, ha buzgó Oláh érsekünk-nek unokaöcsesét protestans tanítóra kellett biznia ⁴⁾.

Fájt ez a jeles egyháznak; de mit volt teendő, ha papokban szükkölködött, mely bajon, hogy segítsen, mint helyesen jegyzi meg Timon; Victoria, János Je-zsuita atyát hívta meg Magyarhonba, szabad választá-sára hagyván, székhelyül akár Nagyszombat akár Tu-róczt választani. Victoria atya az előbbi választá ⁵⁾.

Hogy pedig az ideiglenesek gondja, az ifjuság ne-velésében, vagy a lelkipásztorkodásban őket ne hátrál-tassa a legközelebb a török kezekből visszaszerzett

¹⁾ U. o. 138. lap vagy Katona Historia Critica Tomus 19, 213. l.

²⁾ Az esztergomi megye határai több ízben változtak, a határ-szélén levő helységek több ízben a szomszéd megyékhez csatoltattak. Így például Magyar Sionban olvassuk, hogy Kürt, mely jelenleg Ko-márom megyéhez tartozik, valaha esztergommegyei falu volt. I. évfolyam az esztergomi érsekség okmányai között az 54. számot, vagy az esztergomi főegyház okmánytárát 41. lap. Fehér C. D. IV. 2. 330. lap.

³⁾ Bakács kápolna, ámbár István és Wolfgang kihaltak, Bényt még sem örökölte Oláh Mtklós. esztergomi érsek a alább szóba jövő széplaki apátsággal egyszerre akarta Bényt is megszerezni a sz. István-ról címzett ősrégi papnövelde részére, de nem sikerült, jelenleg a tém-plom birtoka.

⁴⁾ Katona Historia Critica 23. köt. 216. lap. Oláh unokaöcs-esének; Stöckelius Léonard volt tanítója, ki a vittembergi egyetemen hallgatta Luthert és Melanchtont; hazájába visszatérvén Bartfán 20 évig tanította nagy tüzzel Luther tanait.

⁵⁾ Timon Epit. Chronic. p. 365. vagy Katona 23. k. 261. lap, később azonban a turóczi prépostságot is megnyerték.

széplaki apátságos és a bényi prépostságot, melyeket a fejedelemtől eszközölt ki, a pápa jóváhagyása mellett az említett atyáknak adományozta." Ezeket írja Katonánál Kazius ¹⁾ I. Ferdinand császár az okmányt, melyben Oláh érsekünk közbenjárására, a széplaki apátság és a bényi prépostság adományozása szentesítetik, Bécsben az 1561-ki év január 1-én írta alá ²⁾.

Említve volt, hogy Bényben három templom volt, a két utóbbi a zárdával együtt a törökök szünni nem akaró ostromai alatt lett rommá. E zárdá a török idők alatt csak terhükre volt a jezsuita atyáknak, halljuk csak a Timont idéző Katonát ³⁾. „Nagyszombatban — ez volt a Jézus-társasági atyák székhelye — borzasztó tűz dühöngött, mely alkalommal 150 ház a jezsuiták collegiumával együtt a lángok martalékává lőn. Midőn ezek sem nyertek segítyt a ház fölépítésére Borgias Ferencz a rendfőnöke, a társaság tagjait innen elvitte, annál is inkább; mert már szó volt róla, hogy a collegium bezárásék, minthogy a széplaki apátság és bényi prépostság, a folytonosan nyugtalankodó törökök a pártviszályokat szító Luther és Kalvin követői, inkább bajokat és terheket eredményeztek, mint hasznót hoztak.

Látván a jezsuita atyák, hogy sem a császár nem hajlandó őket gyámolítani, az érsektől sem várhatnak ily áldozatot Nagyszombatból kiköltözködtek. A széplaki apátságot, s a birtokok önkéntes eltávoztása után Tegldin érsekünk Miksa királynál az ősrégi papnövelde számára, mely a török zavargások miatt Nagyszombatban volt, kieszközölte, melyet az említett papnövelde jelenleg is bír ⁴⁾.

Az első kápolna kegyes jöltezők által jelesen 1722-ben Amadé István nemes által megújított; ki egy falucskát veres allyai földeket és szikince tulsó partján, fekvő szöleit; több más templomi eszközöket és ruhákat végrendeletileg hagyományozott, melyek mai napig a bényi templom birtokai. 1722-től azonban vajmi sok romlott el; azért a legújabb időben ismét megújított, melyet Ó Eminenciájá Scitovszky János kegyelmes érsekünk 1862. év okt. 12-én fényes segédlet mellett, ünnepélyesen fölszentelte. A templomnak saját és pedig gazdag tőkéi vannak. Lakosai magyarok és katolikusok. 229 hold másodrendű földeket és 59 h. 3. r. rétet bírnak, mivelnek továbbá 43 és $\frac{1}{2}$ másod rendű szőlőket. Legeleje 2-od rendű. Erdeje nincsen, ezekért az 1827-iki összeírás szerint fizetett 131 ft. $4\frac{3}{4}$ kr. a falu költségei pedig 99 ft. $9\frac{1}{2}$ krt tettek. — És most? a bényi prépostság címét kesesőkői Majthényi József ö nagysága, bajmóczi plebános viseli.

Csáka Károly.

¹⁾ Historia Critica. 23. Tom. 261. lap. vesd össze Kazius Hist. Ung. Tirn. p. 5.

²⁾ Katona. Ugyanezen kötet 445. lap. v. ö. Timon Chronicor. p. 369. Mennyire szíven hordta a haza fölvirágzását az egyháznagy; tanui ennek mindama nagyszerű alapítványok, melyekkel emléket örököltette. Ő volt az első, ki a tridenti atyák által minden püspök kötelességévé tett papnöveldek alapítását első foganatosította az által, hogy 1566-ban a szent Istvánról címzett papnövelde megalapította.

³⁾ H. C. 24. pag. 501.

⁴⁾ Katona H. C. 24. p. 502.

Felhívás.

A t. cz. kisdodovodai részvényesek felkérletnek a második évi fizetés teljesítésére.

Ács Flóris
egyleti pénztárnok.

Nyílttér*)

marha-birtokosok érdekeikbe.

Minekutána tudomásunkra jutott *hogy egy helybeli egyén magát mint az első általános és kölcsönös állat-biztosító egylet ügynöknek* nevezi, s annál fogva biztosítási kérvényeket elis fogad; *nálam ki-vül pedig senki az esztergomi ügynökséggel meg nem bízott*, sőt inkább, akármely egyén, ki az *Esztergom megyében* mind ez állat-biztosító ügynök működni szándékoznék, csak az *általam* mind az *Esztergom megyébe kinevezett főügynöktől* nyert megbízás után működhet.

Az Esztergom sz. k. város területén mai napig *senkit* ügynökséggel meg nem bízam, tehát úgy a t. cz. *közönség* mint az *egylet* érdekében kötelességemnek tartom kijelenteni hogy e városban, *kivüllem efféle ügynökséggel senki nem bír, kivüllem* senki e biztosító ügyben *jogosan* pénzt fel nem vehet, a káresetekben jelentést *nem vállalhat*, a biztosított félnek az oly esetben *megtérítést nem adhat* és *segédkezet nem nyújthat*.

Felkérem azért *azon feleket* kik talán már valaminő ideiglenes nyugtával vagy más czim alatt mint biztosító ivvel (Pallieze), bírnak azokat időnek előtte *saját érdekükben* nálam bemutatni sziveskedjenek, hogy a netaláni megtörténhető káresetekbe semmiféle félre értés által csorbát ne szenvedjenek.

A „Taurus“ czimű

első általános és kölcsönös állat biztosító egylet
Főügynöksége

Mellinger Rezső.

Iroda Esztergom sz. k. város Halpiacz.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Mult számunkban kiadott számrejtvény megfejtői, valamint a sorsolás után „Teleky érempénzzel“ jutalmazandó, — helyszüke miatt csak jövő számunkban nevezhetők meg.

GABNAÜZLET.

Esztergom, febr. 5-én 1865. Mai hetivásárunkon a gabnaárak voltak:

Buza 2 ft. 50—80 kr. Kétszeres 1 ft. 80 kr. Rozs 1 ft. 60—70 kr. Arpa 1 ft. 30 kr. Zab 1 ft. 10 kr. Kukoricza 1 ft. 10—20 kr. Bécsi mérő szerint. —n.

*) Az e rovat alatt közlöttékért csak a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerkesztő.

Lotteria huzás.

Bécs, febr. 1-én.

80. 23. 85. 86. 57.

Buda, jan. 25-én.

6. 87. 59. 21. 41.

Marhahus fontja 16 kr.**Bécsi pénzbörze (február 4-kén.)**

Cs. arany	5. 22.
Ezüst	112. 25.

Nyomdahibák.

Mult számunk 40-ik lapján „Vegyeshirek“ rovatában, az első sorban levő ezen mondat helyett „naponként többel tűnik fel arra nézve“ olvasandó — naponként több jel tűnik fel arra nézve. —

Hirdetések.

NÖVÉNY-LIKÖR készítetik egyedül Daubitz R. F. gyógyszerésznél Berlinben. Az alább szakavatott és vizsgálat és orvosi bizonyítványok, úgy sok ezer — elikört használó egyén tapasztalata által megpróbált a valóságosan — minden, az emésztetlenségből származó bajok és nyavalyákat megelőző és elhárító **oszlató-ital**. Főraktára az egész osztrák és birodalom részére van **Bécsben**. **Esztergomban** a valódi minőségben kizárólag csak

EINCZINGER JÁNOS

fűszerkereskedésében kapható.

ORVOSI BIZONYÍTVÁNYOK.

Én Daubitz R. F. likőrt (Berlinből) mint kitűnő segítő szert használtam az alhasi idegrendszer rekedéseinél és ennek következtében a bélcsatornában beáll lassuságnál és székrekedésnél. Időszertinti májbetegségnél, felpuffadásnál és arany-érbajoknál, mely a vértolulások következménye. Lipse, 1862. augusztus 10-én. (P. H.)

Dr. Schlesinger, gyak. orvos Lipseben.

Több ízben volt alkalmam a Daubitz-féle likör hatását különféle betegségekben megfigyelni, s **gyenge emésztésnél, arany-érnél, és mellék-betegségeinél** mint enyhítő szert ajánlhatom, s ezennel a szenvedő emberiség javára nyilvánosan közléssel teszem. Biesenthal, 1863. máj. 13-án. (P. H.) **Dr. Klockmann**, orvos.

A Daubitz-féle likört, mely leginkább növényekből készült, s részint erősítőleg, részint gyenge székekkel segít **sokszor használtam betegségeknél, s gyenge emésztésnél, étvágy hiány, hányási hajlam, de különösen székrekedés és aranyérnél, és ennek különféle alakzatainál — mint kitűnő rendszeres enyhítő szert ajánlhatom.** Treptowar, 1863. okt. 20. (P. H.)

Dr. Wilke, gyak. orvos és seborvos.

A Daubitz-féle likör feltalálóját és készítőjét, itteni gyógyszerész Daubitz R. F. urat személyesen ismerem. Említett s jól ízű likör hatásáról — **mely csak gyógyerejű, s az emberi testnek hasznos anyagokból van készítve — meggyőződtem; okos használat mellett annyit segít, mint amennyit ígér, s talán többet is, mint ígértetett.** Berlin, 1862. júliusban.

(P. H.) **Dr. Steinau J. H.**

gyak. orvos, azelőtt orvos a londoni német kórházban, kir. nagybirt. ezs. orvos.

A szenvedők nevében kérem, szíveskedjenek a liköröm által történt eredményeket velem közölni.

Házeldás.

Hosszusoron 431-ik szám alatti ház, — mely évenként 314 ftot hoz be jövedelmet — szabad kézből eladó, és pedig azon kedvező körülmény mellett, hogy az értékének csak egy harmadrésze teendő le egy előre, a többi pedig csak három év múlva. Részletesebb felvilágosítást a szerkesztőségünkönél nyerhetni.

Hirdetmény.**T A U R U S**

czim alatt

MARHAVÉSZ

ellen alakult, első általános állatbiztosítási egyesület alulirott főügynökének van szerencséje közhírré tenni, miszerint ezen egyesület működése 1865 január 1-én életbe lépett. Az esztergomi főügynökség képviselével az alulirott bizatott meg. Az egyesület minden oly veszteség ellen biztosít, mint a mely mindennemű állatkór — kivéve a lóta-konyt — és marhavész által, szarvas-, vágó-marha, lovak, birkák, kecskék és sertéseknél előfordul, és teljes kármentesítést fizet a biztosítási feltételek értelmében. Minden tekintetben kíváncsi felvilágosítással a főügynökség, és a nékie alárendelt ügynökök szívesen szolgálnak.

Mellinger Rezső főügynök.

Főügynökség irodája Esztergomban Halpiacz (Lörcincz utca 30-ik szám.)

Alulirott az idei farsangra ajánlja legdiszesebb tánczvigalmi és Mirthus koszorukat. Necz, és disz fejkötöket. Továbbá: sima és virágos Moll, és mindenféle Tarlatán ruhakelméket. Finom Angle, csipke és himzett tárgyakat, legfinomabb keztyűket. Azon szerint ajánlja Moll és csipke függőnyeit Czérna, batiszt moll és vászon zsebkendőket, Férfi ingeket gallérkákat, nyakkendőket 4 legjobb nemű kötő és necz czérnát, minden színű selyem szalagokat végtére mindenféle fehér és rövid árukat.

Kelt Esztergom decz. 29. 1864.

Fränkl Mór

Széchenyi-téren, takaréktári épületben.

A vidéki megrendelések pontosan foglalkoztatni. (6-6)